

EFE

Les disset hores diàries previstes d'emissió superen, en tan sols una setmana, les 85 anuals que dedica ara la cadena pública France 3 Ouest al bretó en les emissions per als nou departaments de la Bretanya i el País del Loira.

Justament, una de les incògnites que s'aclariran a partir de l'agost és si la competència pel públic britòfon desencalla definitivament l'escassíssima presència de la llengua bretona en les desconnexions de la radiotelevisió pública de París.

Una de les àrees que vol cobrir la programació de TV Breizh són els cursos de llengua, seguint les recomanacions de Patrick Le Lay (a la foto). Aquest bretó, president de la cadena estatal privatitzada TF1, té un professor particular de bretó a París.

L'espero de la revifalla. A la Bretanya, les esperances desvetllades pel "projecte de vida" del president de TF1 tenen el seu reflex en cadascun dels àmbits de la vida social, econòmica i cultural del país. Per primera vegada, els pocs es-

tudiants que surten de l'ensenyament superior en bretó veuen una possible sortida professional a l'horitzó, i el sector de l'audiovisual es frega les mans.

En l'àmbit lingüístic, l'esclètxa que pot obrir TV Breizh també pot capgirar tendències. A manca de dades lingüístiques oficials, l'únic estudi actual sobre el nombre de parlants de bretó continua essent el resultat de l'enquesta encarregada pel diari *Le Telegramme* el 1997. Segons el sondeig, 250.000 persones de la Bretanya occidental (un 20% de la població) tenen competència en llengua bretona i 600.000 serien capaces d'entendre-la, una xifra que es redueix dràsticament entre els bretons de menys de quaranta anys (6%) i perillosament per sota dels vint (1%). En contrast, les 2.500 persones enquestades mostraven un suport aclaparador (88%) a la possibilitat d'incloure el bretó en l'ensenyament. Una dada que, des del 1997, s'ha reflectit en el creixement progressiu de la matriculació d'infants a les escoles bilingües. Als 2.256 infants inscrits el 1999 als trenta centres associatius Diwan, amb vint anys de tasca pedagògica al darrere, cal afegir-n'hi 1.900 més en classes bilingües dins l'en-

senyament públic (Div Yezh) i 1.400 més en l'ensenyament religiós (Dihun). Un creixement del 20% aquest últim any que suma, en conjunt, 5.556 minyons amb possibilitat de cursar una bona part dels estudis en bretó. Malgrat el dinamisme de les Diwan, continuen topant amb la lentitud del govern francès en les negociacions obertes per integrar-se al sistema públic.

Darrere aquests núvols foscos, no manquen tampoc mostres de la vitalitat renovada de la llengua i de la identitat bretones. És el Col·lectiu Bretó per la Carta Europea de les Llengües Minoritàries el que ha mobilitzat més gent de tot l'Hexàgon perquè el govern Jospin la ratifiqui. El batlle socialista de Kemper i destacat antibretó, Bernard Poignant, que va rebre l'encàrrec de París d'elaborar un dossier sobre les llengües a França, acabà recomanant al primer ministre de potenciar "una política positiva en favor de les llengües i cultures regionals" i de superar els vells temors heretats del 1789. I fou durant una visita a la Bretanya on el president de la República, Jacques Chirac, va mostrar-se favorable a la signatura de la Carta Europea, una signatura, però, que després va vetar a l'Elisi. A. B. / M. C.

Les amistats 'perilloses' entre Bretanya i Euskadi

Bretanya ha començat amb un salt qualitatiu de la lluita armada, que ha fet la primera víctima de la seva història en un atemptat contra un McDonald's. De model tradicionalment irlandès, l'Exèrcit Revolucionari Bretó (ARB) mira ara a Euskadi i Còrsega.

Els bascos sempre tindran una porta oberta a la Bretanya, perquè nosaltres tenim una altra concepció de la vida política, del dret d'asil i del dret dels pobles a decidir sobre el seu destí". L'afirmació és de l'ex-batlle de Karaez, Daniel Cotten, feta l'hivern del 1992, després d'una ràtzia que, entre el 4 i el 19 de

maig d'aquest any, s'havia resolt amb cinquanta-tres detinguts, una trentena dels quals foren empresonats.

Les relacions entre bretons i bascos, que s'havien limitat a intercanvis culturals fins a mitjan anys 80, van acostar-se en l'àmbit polític a partir del 1985, quan la municipalitat de Karaez va acollir per

primera vegada i de manera oficial a cinc refugiats bascos. Eren els primers anys d'activitat dels GAL i la vida al País Basc francès esdevenia insegura per als militants d'ETA sense permís de residència i en situació de clandestinitat. El 1992, després de les detencions d'Artapalo, Txelis i Fitipaldi, fetes el mes de març a Bidart, i de Pello-

tendències en l'estat de la llengua bretona.

pintxo a París, el mes d'abril, la Bretanya va consolidar-se com a terra d'asil. El degotís de detencions va ser constant des d'aleshores, amb fites marcades entre el juny i el setembre del 1994 i el novembre del 1995. La detenció i el processament d'una vuitantena de persones entre aquests dos períodes va ser possible mercès a la confiscació d'una agenda amb adreces d'un militant basc. Tots els grups polítics de l'arc parlamentari van defensar el dret d'acolliment d'etarres i van criticar l'intent de criminalitzar el moviment bretó. La Bretanya va omplir-se de txapeles solidàries per protestar contra la fi de la política permissiva.

El salt qualitatiu. La reivindicació bretona, des de les primeres organitzacions nacionalistes de principi de segle, ha tingut en general un caràcter més de defensa de la cultura i de l'autonomisme que no pas de lluita per la independència.

Per això va causar un estupor particular la mort d'una treballadora, el 19 d'abril passat al McDonald's de Quévert, víctima de la bomba que va esclatar-hi. Aquesta acció, que fins ara no ha estat reivindicada, però que ha servit per imposar a sis

persones una detenció provisional, apunta a l'Exèrcit Revolucionari Bretó (ARB). Aquesta organització armada, que sí que va assumir una altra deflagració ocorreguda cinc dies abans en una hamburgueseria de Pornic, ha estat desautoritzada fins i tot per dirigents històrics d'Emgann (braç polític de l'ARB), com Denis Riou. La crítica d'aquest dirigent independentista té un relleu especial, si advertim que és l'exemple del salt qualitatiu de l'organització, fet aquests últims mesos, amb una implicació cada vegada més gran de l'ARB en els moviments estratègics bretons d'ETA. Riou va ser processat l'octubre passat per la seva vinculació en el robatori de vuit tones d'explosius a Plevin, uns quants dies abans, en una acció coordinada entre escamots bascos i bretons. Els mateixos explosius que van posar fi a la vida de la caixa del McDonald's, si bé l'assassinat no entrava en els plans del dirigent.

A mitjan anys 90 els carrers de la Bretanya van omplir-se de txapeles solidàries i cartells per protestar contra un canvi de política que fins aleshores havia estat permissiva amb els refugiats bascos a la zona. El govern francès ha explotat les relacions entre bascos i bretons per criminalitzar aquests darrers.

**SI VOLS ATURAR
LA PENA DE MORT,
COMENÇA PER AGAFAR
EL TELÈFON.
902 119 133**

Si vols fer alguna cosa contra la PENA DE MORT, truca'na o envia'na aquest cupó i rebràs informació.

nom:

adreça:

C.P.:

població:

Amnistia
Internacional
C/ Fernando VI, 8 · 1^a Izda
28004 Madrid
TEL.: 902 119 133
amnistia internacional · a.i.
www.a-i.es

Oblidar Goulet

Al final de l'any passat moria als afores de Dublín Yann Goulet, l'aliat bretó de Hitler i dirigent, els anys 60, del Front d'Alliberament de la Bretanya, precedent de l'ARB. Goulet, juntament amb el líder del Front Nacional, Jean-Marie Le Pen, és el record d'un dels episodis foscos i alhora més manipulats de la història de la Bretanya. El juny del 1940 la regió és ocupada per l'exèrcit nazi abans de la signatura de l'armistici, es funda el Consell Nacional Bretó, col·laboracionista, i es proclama el dret de la Bretanya a formar part de la nova Europa, "no ja com a província domesticada, sinó com a nació lliure i honorada". Malgrat que les negociacions entre Petáin i Hitler en van frustrar l'intent, França sempre s'ha encarregat de criticar i generalitzar el lligam bretó amb els nazis, sense tenir en compte la persecució política i cultural de París sobre la regió abans de la guerra i la notable presència de maquis a la Bretanya.

Amb l'intent de "denunciar el silenci sobre les pàgines negres del nacionalisme bretó", el col·lectiu jacobinista Libre Pensée ha començat una campanya contra l'escriptor Youenn Drezen, per haver escrit cròniques antisemites al diari pétainista *La Bretagne*; el lingüista Roparz Hemon, per haver dirigit programes en bretó a la ràdio controlada pels alemanys; i l'il·lustrador De Langlais, per haver col·laborat a l'*Heure Bretonne*. Honorats per les escoles Diwan i centres culturals que porten el seu nom, aquests col·laboradors del nazisme, en més o menys grau, passaran a l'oblit per al bé de tothom. **A. B. / M. C.**

Mc Donald's de la població de Quévert el passat 19 d'abril. Hores abans hi havia esclata una bomba que va morir una persona.

De l'IRA a ETA. L'ARB va néixer els anys 60, a imatge de l'Exèrcit Republicà Irlandès (IRA) i com a arma de resposta a la indiferència de l'estat francès als plans de desenvolupament econòmic elaborats pel Comitè d'Estudis i Relacions dels Interessos Bretons (CELIB). El suport unànim de la Bretanya, i el rebuig de França a aquests plans va desembocar, el 1962, a unes violentes manifestacions contra les tarifes ferroviàries, contra el tancament de fàbriques i contra la regressió econòmica al camp. Les concrecions polítiques d'aquesta ira van donar lloc a partits amb un pes específic notori, com la Unió Democràtica Bretona (UDB) i a organitzacions armades com el Front d'Alliberament de la Bretanya (FLB), experiència anterior de l'ARB, amb una vintena d'atemptats sense víctimes en dos anys. Els anys 70 van representar el període d'activitat contínua més llarg fins ara de l'ARB, amb accions espectaculars, com la voladura d'un repetidor televisiu a Roc-Tredudon o la casa d'un capità francès, en què va perdre la vida el militant Yann-Kel Kernaleguen. L'atemptat del 1978 contra el Palau de Versalles provoca la desarticulació del grup, després d'una ràpida operació de la policia.

Però és a principi dels 90 quan la línia estratègica del moviment bretó entra en una crisi que acaba amb la substitució dels líders tradicionals, per uns de més influïts pels models basc i cors. Aquesta crisi es

tradueix a l'ARB, de primer, en un acostament a ETA i, des del 1996, en l'abandó de les accions intermitents i en l'articulació d'una dinàmica d'atemptats contra edificis públics de dins i fora la Bretanya. A tall d'exemple, l'estiu de l'any 1999 el diari basc *Gara* va publicar una entrevista a l'ARB en què declarava que no tenia vocació de limitar-se a "accions simbòliques".

Però ni la quantitat ni la qualitat d'aquestes accions no s'havien interpretat en clau d'assassinat, fins que la possibilitat no ha esdevingut realitat. Els analistes interns i externs del moviment independentista han pronosticat des d'una escissió entre "durs" i "tous" dintre l'ARB fins a una infiltració de la policia secreta francesa, tal com havia apuntat Emgann. No obstant això, l'acció mortal de Quévert, tot i que fortuïta, anava acompanyada d'una altra bomba a l'oficina de correus de Rennes que podia haver causat una camisseria. Ambdues accions coincidien amb el dia de la presentació d'un nou disc d'Alan Stivell (famosíssim músic bretó i militant reconegut), les converses de les escoles bretones Diwan amb l'estat i la marxa independentista d'Emgann, finalment suspesa. Partits polítics, grups culturals i socials s'han afegit a les més dures condemnes, amb la sensació d'haver hipotecat un grapat d'anys de reivindicacions i amb l'ull desconfiats de París de nou a sobre.

A. B. / M. C. (amb informacions de **Jordi Vázquez**)

Alan Stivell, músic celta i destacat militant bretó. Ha participat en les campanyes de solidaritat amb els refugiats bascos.